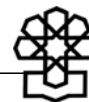

()

:

:

مقدمه	۱
نشانگرهای بخش مالی آموزش و پرورش	۲
الف) آموزش و پرورش در سطح کلان (بخش بیرونی)	۲
۱. سهم اعتبارات آموزش و پرورش از تولید ناخالص ملی (با اعتبارات آموزش و پرورش به عنوان درصدی از تولید ناخالص ملی GNP)	۲
۲. سهم بودجه امور اجتماعی و فرهنگی از کل امور	۴
۳. سهم بودجه امور اجتماعی از کل بودجه عمومی دولت	۷
۴. سهم بودجه آموزش از بودجه امور اجتماعی	۹
۵. سهم بودجه آموزش و پرورش از بودجه عمومی دولت	۱۱
ب) آموزش و پرورش در سطح خرد (درون بخشی)	۱۱
۱. توزیع درصدی اعتبارات آموزش و پرورش از نظر هزینه‌ای (جاری)، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) و درآمد اختصاصی	۱۲
۲. توزیع درصدی اعتبارات آموزش و پرورش از نظر ملی و استانی	۱۲
۳. نسبت عملکرد اعتبارات آموزش و پرورش به اعتبارات مصوب	۱۲
۴. سهم هزینه‌های غیرپرسنلی از اعتبارات هزینه‌ای	۱۵
۵. توزیع درصدی اعتبارات هزینه‌ای آموزش و پرورش از نظر برنامه‌ها	۱۶
۶. سرانه دانش‌آموزی	۱۷
۷. سرانه دانش‌آموزی از اعتبارات سرانه واحدهای آموزشی	۱۸
۸. میانگین حقوق کارکنان و فرهنگیان	۱۸

()

نظام آموزشی فرایند بسیار پیچیده‌ای است که مانند هر سیستمی دارای درونداد، فراگرد و برون‌داد است. به منظور آگاهی از عملکرد اجزای درونداد نظام آموزشی (داده‌ها) و نحوه تعامل اجزا با یکدیگر و نیز سنجش میزان بازده یا کارایی و کیفیت برون‌داد یا ستانده نظام آموزشی معرفی، انتخاب و محاسبه مقیاس‌ها، معیارها، شاخص‌ها یا نشانگرهای نظام آموزشی امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است.

تجزیه و تحلیل نظام آموزشی یا مطالعه و شناخت اجزا یا مؤلفه‌های تشکیل دهنده آن از طریق معرفی و انتخاب نشانگرهای بخش‌های مختلف دسترسی به فرصت‌های آموزشی، فضای آموزشی و تجهیزات، نیروی انسانی، کارایی درونی و بیرونی و در نهایت منابع مالی نخستین گام در فرایند برنامه‌ریزی و آینده‌نگری این بخش زیربنایی و اقتصاد دانایی محور است.

امروزه تأمین منابع مالی آموزش و پرورش در سراسر جهان خصوصاً در کشورهای در حال توسعه با بحران جدی روبه‌رو است زیرا از یکسو افزایش تقاضا برای آموزش از طریق رشد سریع جمعیت، گرایش خانواده‌ها به فراهم کردن تحصیلات برای فرزندان خود، درآمد نسبتاً بیش‌تر باسوادان و افراد با تحصیلات بالا نسبت به سایر افراد جامعه و نیز تأکید بر برخورداری از حقوق اجتماعی از طرف دیگر پدیده جهانی شدن، رشد روزافزون فناوری اطلاعات و کاربرد و استفاده آن در زندگی روزمره و مهم‌تر از همه این‌ها محدودیت منابع مالی و کسری ساختاری بودجه در نظام‌های آموزشی این معضل را حادتر نموده است.

با توجه به این مهم و اهمیت و جایگاه آموزش و پرورش در فرایند رشد و توسعه کشور و کمبود و کسری منابع مالی آموزش و پرورش بررسی تحول نشانگرهای مالی و روند تغییرات منابع مالی اختصاص یافته به آموزش و پرورش براساس نشانگرها یا شاخص‌های مالی کارا و کاربردی مختلف می‌تواند به عنوان ابزاری در فرایند بودجه‌ریزی و تخصیص منابع به این بخش زیربنایی اقتصاد دانایی محور مورد استفاده مسئولان و دست‌اندرکاران، سیاستگذاران و برنامه‌ریزان کلان و خصوصاً تصمیم‌گیرندگان بخش تأمین، تخصیص و توزیع منابع مالی آموزش و پرورش قرار گیرد.

بنابراین در این مطالعه به کمک برخی از شاخص‌ها یا نشانگرهای مالی ابتدا جایگاه آموزش و پرورش در مقایسه سایر بخش‌ها از نظر تأمین و تخصیص منابع مالی مورد بررسی قرار خواهد گرفت سپس وضعیت بخش درونی آموزش و پرورش از نظر توزیع بین برنامه‌ای و منطقه‌ای مورد ارزیابی قرار خواهد گرفت.

نظام‌های تأمین مالی آموزش و پرورش از سه جنبه مختلف مورد ارزیابی و داوری قرار می‌گیرند.

۱. کفایت منابع مالی (آیا سطح تدارک و منابع مالی اختصاص یافته برای انجام فعالیت‌های آموزشی و پرورشی کافی است؟)

۲. کارایی منابع مالی (آیا در منابع مالی اختصاص یافته کارایی اقتصادی وجود دارد؟ آیا ستانده نظام آموزشی که براساس منابع مالی اختصاص یافته بین برنامه‌ای و منطقه‌ای کارایی لازم دارد؟)

۳. توزیع منابع مالی (آیا منابع مالی اختصاص یافته بین برنامه‌ای و بین منطقه‌ای به صورت عادلانه توزیع می‌گردد؟)

به عبارت ساده‌تر کفایت، عدالت و کارایی منابع مالی می‌بایستی مورد بررسی قرار گیرد و برای تجزیه و تحلیل بخش مالی آموزش و پرورش نیاز به معرفی و انتخاب شاخص‌ها یا نشانگرهای مختلفی است تا بتوان اولاً جایگاه آموزش و پرورش را در سطح کلان مشخص نمود ثانیاً در سطح خرد یا یک بنگاه منابع مالی اختصاص یافته را مورد بررسی قرار داد. براساس این مهم در این بررسی ابتدا نشانگرهایی تبیین کننده بخش مالی در سطح کلان سپس در سطح خرد و استان‌ها وضعیت بودجه‌ای و منابع مالی آن‌ها مورد بررسی قرار گرفته است با تأکید بر جایگاه آموزش و پرورش در لایحه بودجه ۱۳۸۵ این بررسی صورت خواهد گرفت.

()

در این بخش براساس آمار و اطلاعات بودجه‌ای نشانگرهای که بتوانند جایگاه آموزش و پرورش را در سطح کلان تبیین کنند معرفی خواهند شد تا به کمک آن‌ها بتوان روند گذشته بخش مالی و موجود لایحه بودجه ۱۳۸۵ را مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. نکته‌ای قابل توجه این‌که مهم‌ترین مشکلات و مسائل موجود در آموزش و پرورش ناشی از فقدان یک برنامه عملیاتی مشخص و دیدگاه نظری کلان است که باید در الگوهای کلان جایگاه آموزش و پرورش به طور واقعی مشخص گردد. (الگوهای رشد درونزا سرمایه انسانی محور توسعه).

)

(GNP)

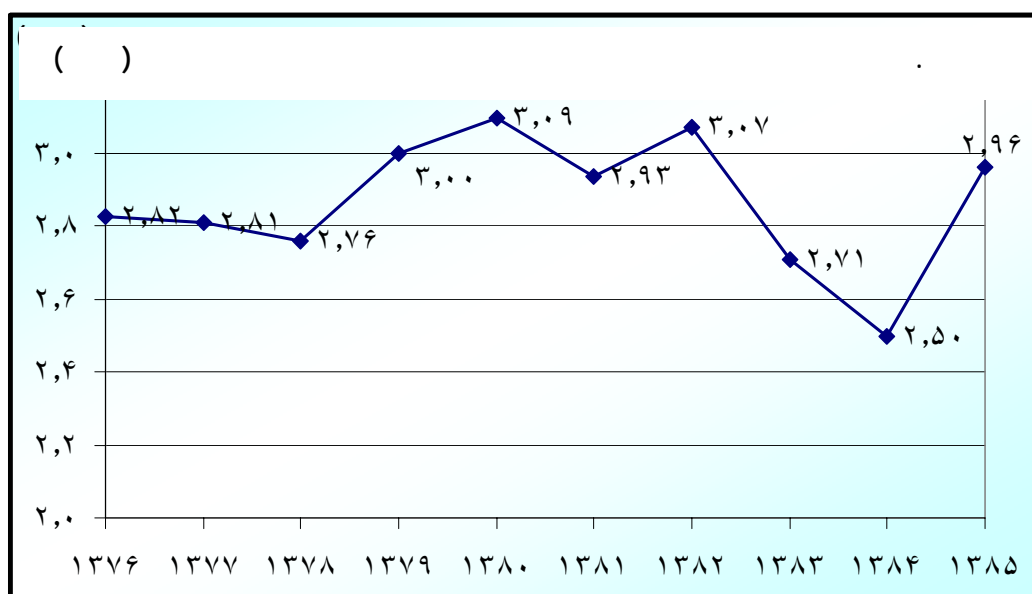
از این شاخص در ادبیات نظری بخش مالی آموزش و پرورش به عنوان تلاش ملی^۱ نام برده می‌شود. اگر تولید ناخالص داخلی (GDP) ارزش ریالی کلیه کالاها و خدمات نهایی تولید شده در یک سال معین باشد این شاخص بیانگر سهم اعتبارات آموزش و پرورش از کل تولید ناخالص ملی است که در کشورهای توسعه یافته این سهم بیش از ۵/۵ درصد می‌باشد و در کشورهای در حال توسعه بین ۴-۵/۵ درصد و در ایران حدود ۳ درصد است. لازم به ذکر است در مقایسه بین‌المللی این شاخص می‌باید به نکات زیر توجه نمود:

۱. ترکیب جمعیت دانش‌آموزی از نظر دوره‌های تحصیلی،
۲. ترکیب سنی جمعیت کشور،
۳. ترکیب بودجه آموزش، زیرا در بسیاری از کشورها همانند سال‌های اخیر نظام بودجه‌ریزی کشور ما بودجه آموزش شامل بودجه آموزش و پرورش، آموزش عالی و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای است. براساس آمار و ارقام برآوردی سهم بودجه آموزش و پرورش از تولید ناخالص ملی در سال ۱۳۸۵ حدود ۳ درصد می‌باشد که نسبت به سال‌های گذشته وضعیت بهتری را نشان می‌دهد.

()	()	()	/
۲/۸۲	۸,۲۳۹	۲۹۱,۷۶۹	۱۳۷۶
۲/۸۱	۹,۲۲۹	۳۲۸,۵۲۲	۱۳۷۷
۲/۷۶	۱۱,۹۸۹	۴۳۴,۳۸۵	۱۳۷۸
۳/۰۰	۱۷,۲۸۷	۵۷۶,۴۹۳	۱۳۷۹
۳/۰۹	۲۰,۵۵۶	۶۶۴,۶۲۰	۱۳۸۰
۲/۹۳	۲۶,۹۰۰	۹۱۷,۰۳۵	۱۳۸۱
۳/۰۷	۳۳,۶۳۹	۱,۰۹۵,۳۰۳	۱۳۸۲
۲/۷۱	۳۷,۵۱۰	۱,۳۸۴,۸۱۹	۱۳۸۳
۲/۵۰	۴۳,۵۸۳	۱,۷۴۶,۲۱۱	۱۳۸۴
/	۶۵,۲۱۶	۲,۲۰۱,۹۱۵	۱۳۸۵

مأخذ: گزارش دفتر برنامه‌ریزی و بودجه وزارت آموزش و پرورش.

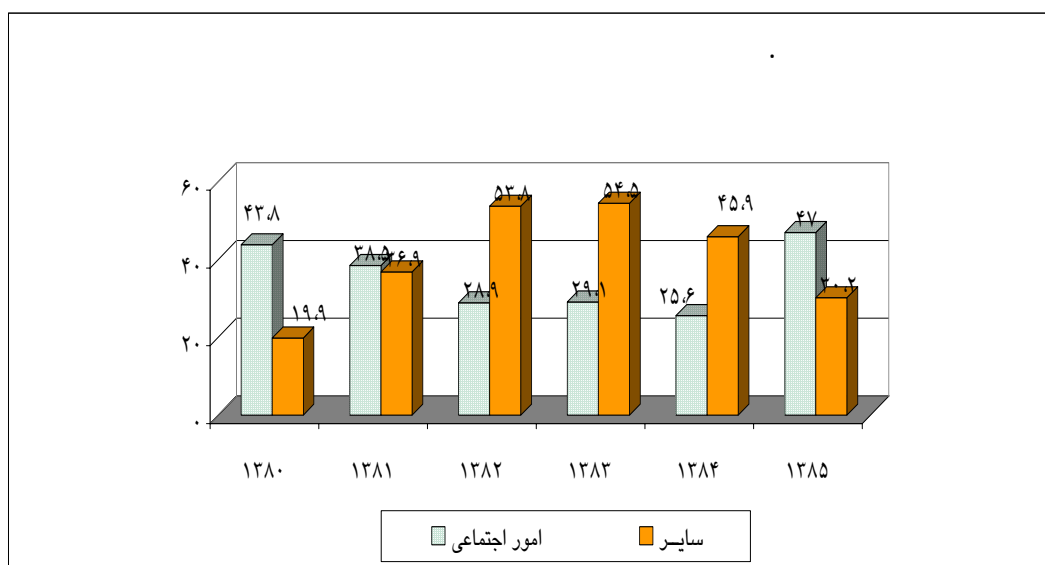
بودجه عمومی دولت در قالب چهار امور شامل امور عمومی، دفاعی و امنیتی، اجتماعی و فرهنگی^۱ و امور اقتصادی می‌باشد و هر یک از این امور به فصول جداگانه تقسیم می‌شود. همان‌طور که در مقدمه اشاره شد توسعه پایدار کشورها ارتباط مستقیم با توسعه منابع انسانی دارد و مهم‌ترین شاخص‌های اندازه‌گیری توسعه انسانی شاخص امید به زندگی و شاخص دسترسی به فرصت‌های آموزشی یا پوشش تحصیلی جمعیت ۶-۲۴ ساله است. بنابراین در تخصیص منابع مالی دولت بین چهار امور اصلی، بررسی روند و سهم هر یک از امور خصوصاً امور اجتماعی که تأثیرگذار در رشد و توسعه انسانی ضرورت بیشتری را دارد و علاوه بر آن ارقام این شاخص در اصل نگاه برنامه‌ریزان و سیاستگذاران کلان را نشان می‌دهد و به نوعی می‌تواند عملکرد شعارهای تحقق عدالت اجتماعی و عدالت آموزشی را نیز تبیین نماید. از سوی دیگر جهت‌گیری‌های بودجه‌ای را در راستای اهداف چشم‌انداز و برنامه چهارم توسعه که اقتصاد دانایی محور است نشان خواهد داد.

براساس نتایج جدول ۲ سهم سایر امور از کل بودجه عمومی دولت در سال ۱۳۸۰، معادل ۱۷/۲ درصد بود، که این رقم در سال ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ حدود ۴۶ درصد و براساس ارقام لایحه بودجه ۱۳۸۵ این سهم به ۳۴/۵ درصد کاهش یافته است (که حدود ۱۰ درصد) در سال ۱۳۸۰ سهم سایر امور ۱۷ درصد سهم امور اجتماعی ۴۷/۶ درصد بوده است در لایحه بودجه ۱۳۸۵ تقریباً هر دو به یک سهم یکسان ۳۴/۵ درصد رسیده‌اند (نمودار ۲).

۱. امور اجتماعی و فرهنگی شامل: فصول آموزش، فرهنگ و هنر، بهداشت و درمان، رفاه و تأمین اجتماعی و تربیت بدنی می‌باشد.

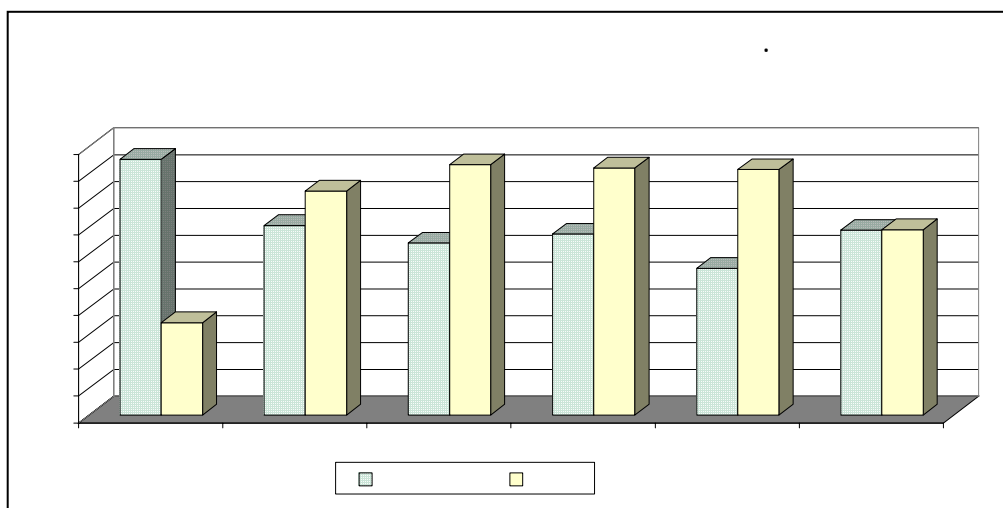
(-)								
۲۰.۹۲۲,۲	۲۹.۲۳۴,۴	۱۹.۹۱۹,۸	۲۵.۰۳۸,۹	۲۳.۵۸۵,۲	۱۹.۶۳۵,۶	۱۶.۴۳۱,۷	امور عمومی	اعتبارات بودجه عمومی به تفکیک امور (میلیارد ریال)
۳۱.۹۱۴,۶	۵۹.۹۴۵,۶	۴۹.۹۶۶,۵	۳۳.۷۶۸,۳	۲۹.۰۹۹,۰	۲۴.۴۰۳,۴	۲۲.۳۳۶,۰	امور دفاع ملی	
۱۳۲.۶۵۹,۵	۲۱۶.۴۰۰,۱	۱۵۵.۶۳۴,۴	۱۷۵.۱۶۱,۳	۱۴۳.۱۶۱,۵	۱۱۱.۰۷۱,۴	۷۸.۲۶۹,۰	امور اجتماعی	
۴۴.۲۰۹,۸	۱۰۵.۷۹۸,۰	۸۴.۱۴۴,۶	۴۶.۴۲۰,۵	۴۲.۷۸۲,۷	۲۸.۶۹۱,۱	۱۹.۰۱۰,۰	امور اقتصادی	
۱۷۳.۳۲۱,۳	۱۹.۰۴۶۰	۲۶۰.۱۷۱,۸	۲۳۸.۶۲۵,۶	۲۰۸.۳۵۰,۰	۱۳۱.۲۳۸,۶	۲۸.۲۲۰,۳	سایر	
۴۰۳.۰۲۷,۴	۶۰۱.۸۳۸	۵۶۹.۸۳۷,۱	۵۱۹.۰۱۴,۷	۴۴۶.۹۷۸,۳	۳۱۵.۰۴۰,۱	۱۶۴.۲۶۶,۹	کل	
۵/۲	۴/۷	۳/۵	۴/۸	۵/۳	۶/۲	۱۰/۰	امور عمومی	سهم اعتبارات هریک از امور در کل بودجه عمومی (درصد)
۷/۹	۹/۵	۸/۸	۶/۵	۶/۵	۷/۷	۱۳/۶	امور دفاع ملی	
۳۲/۹	۳۴/۴	۲۷/۳	۳۳/۷	۳۲/۰	۳۵/۳	۴۷/۶	امور اجتماعی	
۱۱/۰	۱۶/۸	۱۴/۸	۸/۹	۹/۶	۹/۱	۱۱/۶	امور اقتصادی	
۴۳/۰	۳۴/۵	۴۵/۷	۴۶/۰	۴۶/۶	۴۱/۷	۱۷/۲	سایر	
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	کل	
۳/۹	۴۶/۸	-۲۰/۴	۶/۲	۲۰/۱	۱۹/۵	-	امور عمومی	رشد سالانه اعتبارات هریک از امور در بودجه عمومی (درصد)
۱۷/۵	۲۰/۰	۴۸/۰	۱۶/۰	۱۹/۲	۹/۳	-	امور دفاع ملی	
۱۴/۷	۳۹/۰	-۱۱/۱	۲۲/۴	۲۸/۹	۴۱/۹	-	امور اجتماعی	
۳۴/۷	۲۵/۷	۸۱/۳	۸/۵	۴۹/۱	۵۰/۹	-	امور اقتصادی	
۵۵/۹	-۱۶/۵	۹/۰	۱۴/۵	۵۸/۸	۳۶۵/۱	-	سایر	
۲۸/۲	۱۰/۳	۹/۸	۱۶/۱	۴۱/۹	۹۱/۸	-	کل	

با توجه به آمار و اطلاعات مندرج در جدول ۳ سهم اعتبارات هزینه‌ای امور عمومی ۱۳/۶ درصد در سال ۱۳۸۰ به ۶ درصد سال ۱۳۸۵ کاهش یافته است و سهم امور اجتماعی از کل امور نیز از ۴۳/۸ درصد در سال ۱۳۸۰ به ۲۵/۶ درصد در سال ۱۳۸۴ کاهش یافته است در سال ۱۳۸۵ به ۴۷ درصد افزایش یافته است که اختصاص افزایش سهم امور اجتماعی از کل اعتبارات هزینه‌ای بودجه عمومی دولت یکی از مهم‌ترین نقاط قوت لایحه بودجه سال ۱۳۸۵ می‌باشد. چون اعتبارات هزینه‌ای آموزش و پرورش نیز در این امور قرار گرفته است که در صفحات بعدی سهم فصل آموزش از امور اجتماعی کاهش یافته است بیش‌تر به سایر فصول امور اجتماعی مانند بهداشت و درمان و ... اختصاص یافته است. (جدول و نمودار ۳)

۱۷,۲۹۷,۴	۲۵,۰۴۷,۷	۱۷,۷۶۰,۸	۲۰,۰۵۴,۱	۱۸,۸۶۵,۹	۱۵,۵۷۰,۰	۱۴,۲۳۶,۴	امور عمومی	اعتبارات بودجه عمومی به تفکیک امور (میلیارد ریال)
۲۷,۰۶۳,۰	۵۶,۲۴۸,۱	۴۰,۵۴۴,۱	۲۶,۸۰۹,۵	۲۶,۰۳۰,۰	۲۱,۲۴۸,۴	۲۰,۶۸۳,۰	امور دفاع ملی	
۸۱,۱۸۳,۵	۱۹۶,۲۱۳,۹	۱۲۱,۲۵۷,۵	۹۲,۳۱۰,۳	۸۲,۶۴۳,۹	۶۳,۹۰۹,۹	۴۵,۷۹۵,۸	امور اجتماعی	
۱۸,۵۹۵,۸	۱۳,۶۹۳,۷	۷۶,۲۸۱,۹	۵۰,۱۵۳	۴,۶۰۱,۶	۴,۰۱۱,۰	۳,۰۶۹,۳	امور اقتصادی	
۱۲۵,۱۱۱,۷	۱۲۶,۰۱۶,۶	۲۱۷,۳۳۱,۴	۱۷۲,۶۹۶,۹	۱۵۳,۶۰۸,۶	۶۱,۱۶۸,۱	۲۰,۷۵۳,۴	سایر	
۲۶۹,۲۵۱,۴	۴۱۷,۲۲۰,۰	۴۷۳,۱۷۵,۷	۳۱۶,۸۱۶,۱	۲۸۵,۷۵۰,۰	۱۶۵,۹۰۷,۴	۱۰۴,۵۳۷,۹	کل	
۶,۴	۶,۰	۳,۸	۶,۳	۶,۶	۹,۴	۱۳,۶	امور عمومی	سهم اعتبارات هریک از امور در کل بودجه عمومی (درصد)
۱۰,۱	۱۳,۵	۸,۶	۸,۵	۹,۱	۱۲,۸	۱۹,۸	امور دفاع ملی	
۳۰,۲	۴۷,۰	۲۵,۶	۲۹,۱	۲۸,۹	۳۸,۵	۴۳,۸	امور اجتماعی	
۶,۹	۳,۳	۱۶,۱	۱,۶	۱,۶	۲,۴	۲,۹	امور اقتصادی	
۴۶,۵	۳۰,۲	۴۵,۹	۵۴,۵	۵۳,۸	۳۶,۹	۱۹,۹	سایر	
۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	کل	
۴,۵	۴۱,۰	۱۱,۴-	۶,۳	۲۱,۲	۹,۴	-	امور عمومی	رشد سالانه اعتبارات هریک از امور در بودجه عمومی (درصد)
۱۴,۴	۳۸,۷	۵۱,۲	۳,۰	۲۲,۵	۲,۷	-	امور دفاع ملی	
۲۱,۵	۶۱,۸	۳۱,۴	۱۱,۷	۲۹,۳	۳۹,۶	-	امور اجتماعی	
۹,۰	۸۲,۰-	۱,۴۲۱,۰	۹,۰	۱۴,۷	۳,۰	-	امور اقتصادی	
۶,۰	۴۲,۰-	۲۵,۸	۱۲,۴	۱۵۱,۱	۱۹۴,۷	-	سایر	
۳۵,۳	۱۱,۸-	۴۹,۳	۱۰,۹	۷۲,۲	۵۸,۷	-	کل	

براساس آمار و اطلاعات مندرج در جدول ۴ که بیان‌کننده سهم بودجه هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از کل بودجه عمومی دولت از سال ۱۳۵۰ تاکنون نشان می‌دهد که:

- سهم اعتبارات هزینه‌ای امور اجتماعی در سال ۱۳۵۰ حدود ۱۸ درصد بوده که این رقم در سال ۱۳۷۰ به ۴۸/۵ درصد افزایش یافته دوباره کاهش می‌یابد و به رقم بین ۲۹ تا ۳۰ درصد سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۴ در نوسان بوده و در سال ۱۳۸۵ این رقم دوباره افزایش قابل توجهی پیدا می‌کند (۴۷ درصد). اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نیز از ۱۶/۸ درصد در سال ۱۳۵۰ به ۳۳/۸ درصد در سال ۱۳۷۰ افزایش می‌یابد و در سال ۱۳۸۴ به ۱۴/۷ درصد کاهش می‌یابد و این رقم در ارقام لایحه بودجه ۱۳۸۵ به کم‌ترین میزان خود یعنی حدود ۱۱ درصد می‌رسد بنابراین نکته‌ای قابل توجه درخصوص لایحه بودجه و سهم امور اجتماعی این هست که هزینه‌ها افزایش ولی سهم بودجه سرمایه‌ای امور اجتماعی به کم‌ترین حد خود رسیده است پس کل اعتبارات امور اجتماعی از ۱۷/۵ درصد ۱۳۵۰ به ۴۳/۹ درصد در سال ۱۳۷۰ افزایش یافته و در سال ۱۳۸۴ به ۲۶/۵ درصد کاهش یافته و در سال ۱۳۸۵ این رقم ۳۶ درصد می‌باشد که حدود ۱۰ درصد سهم بودجه امور اجتماعی از بودجه عمومی دولت افزایش یافته است.

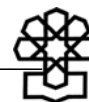

(میلیارد ریال)

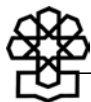
()						()			
۱۷/۵	۱۶/۸	۱۸/۰	۵۵	۱۹	۳۶	۳۱۵	۱۱۶	۱۹۹	۱۳۵۰
۲۰/۷	۲۰/۹	۲۰/۵	۳۴۶	۱۲۴	۲۲۳	۱٫۶۷۵	۵۹۲	۱٫۰۸۴	۱۳۵۵
۲۲/۹	۱۶/۴	۲۵/۶	۸۰۰	۱۶۶	۶۳۴	۳٫۴۸۹	۱٫۰۱۶	۲٫۴۷۳	۱۳۶۰
۲۶/۲	۱۵/۳	۴۲/۷	۱٫۱۴۴	۱۱۴	۱٫۰۳۰	۳٫۱۵۷	۷۴۷	۲٫۴۱۰	۱۳۶۵
۴۳/۹	۳۳/۷	۴۸/۵	۳٫۵۵۰	۸۵۲	۲٫۶۹۸	۸٫۰۸۹	۲٫۵۲۷	۵٫۵۶۲	۱۳۷۰
۲۹/۷	۳۳/۸	۴۲/۴	۲٫۱۷۹۹	۵٫۸۷۰	۱۵٫۹۲۹	۵۴٫۹۶۴	۱۷٫۳۹۲	۳۷٫۵۷۱	۱۳۷۵
۴۰/۸	۳۱/۱	۴۴/۲	۵٫۷۵۶۴	۱۱٫۳۷۵	۴۶٫۱۸۹	۱۴۱٫۱۵۵	۳۶٫۶۱۷	۱۰۴٫۵۳۸	۱۳۸۰
۳۲/۳	۱۹/۷	۳۸/۵	۸۰٫۲۰۰	۱۶٫۲۹۰	۶۳٫۹۱۰	۲۴۸٫۴۳۳	۸۲٫۵۲۶	۱۶۵٫۹۰۷	۱۳۸۱
۲۸/۳	۲۶/۳	۲۸/۹	۱۰۵٫۰۶۹	۲۲٫۴۲۵	۸۲٫۶۴۴	۳۷۰٫۹۵۶	۸۵٫۲۰۶	۲۸۵٫۷۵۰	۱۳۸۲
۲۹/۴	۲۹/۵	۲۹/۴	۱۲۲٫۱۸۲	۲۹٫۴۶۳	۹۲٫۷۱۹	۴۱۵٫۵۵۲	۹۹٫۸۴۱	۳۱۵٫۷۱۱	۱۳۸۳
۲۶/۵	۱۴/۷	۳۰/۰	۱۳۱٫۴۲۷	۱۶٫۶۵۵	۱۱۴٫۷۷۲	۴۹۵٫۸۰۸	۱۱۲٫۹۷۹	۳۸۲٫۸۲۹	۱۳۸۴
۳۶/۰	۱۰/۹	۴۷/۰	۲۱۶٫۴۰۰	۲۰٫۱۸۶	۱۹۶٫۲۱۴	۶۰۱٫۸۳۷	۱۸۴٫۶۱۷	۴۱۷٫۲۲۰	۱۳۸۵

مأخذ: قوانین بودجه سالانه کشور.

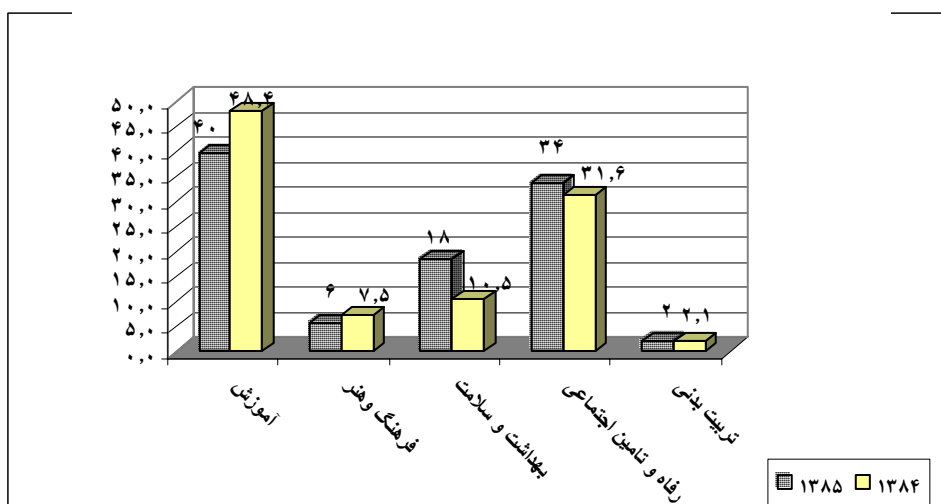
آمار و اطلاعات از ۱۳۵۰ تا ۱۳۸۰ پرداختی خزانه است و از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ ارقام مصوب درج شده در قانون بودجه سالانه.

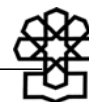

بودجه امور اجتماعی بین فصول آموزش، فرهنگ و هنر و رسانه‌های جمعی و گردشگری، بهداشت و سلامت، رفاه و تأمین اجتماعی و در نهایت به فصل تربیت بدنی و... تخصیص می‌یابد. لذا به منظور تعیین جایگاه بخش مالی آموزش در مقایسه با سایر فصول بودجه‌ای امور اجتماعی و فرهنگی از نظر تخصیص منابع محاسبه این شاخص ضروری است تا بتوان سهم بودجه تعیین شده بخش آموزش را به دست آورد و اهمیت بخش زیربنایی آموزش را در مقایسه با سایر بخش‌ها از لحاظ تأمین و تخصیص بودجه مورد ارزیابی قرار داد. براساس جدول ۵ رشد اعتبارات بخش آموزش در لایحه بودجه سال ۱۳۸۵ نسبت به ارقام مصوب ۱۳۸۴ حدود ۴۶/۴ درصد است که در مقایسه با رشد ۷۸/۵ درصدی کل اجتماعی کمتر رشد داشته و بیش‌ترین رشد فصول بودجه‌ای امور اجتماعی مربوط به بخش بهداشت و درمان (۲۱۴ درصد) بخش تربیت بدنی (۱۰۰ درصد) بخش رفاه و تأمین اجتماعی (۹۱/۳ درصد) و کم‌ترین رشد در بخش فرهنگ و هنر ۳۵/۳ درصد بوده است علاوه بر این درخصوص سهم بودجه فصل آموزش از کل اعتبارات امور اجتماعی در سال ۱۳۸۱ حدود ۴۹/۳ درصد بود، که در سال ۱۳۸۵ به ۳۹/۷ درصد کاهش یافته است در مقابل کاهش این سهم این بخش سهم بخش بهداشت و سلامت از ۱۰/۵ درصد به ۱۸/۵ درصد افزایش یافته است که براساس نمودار ۴ سهم فصل آموزش بیش‌ترین کاهش را در مقایسه با سایر امور داشته است.

آموزش	۳۱.۱۷۴,۴	۴۰.۴۸۱,۵	۴۵.۴۶۰,۱	۵۸.۶۸۵,۴	۸۵.۹۳۹,۰
فرهنگ و هنر، رسانه‌های جمعی و بهداشت و سلامت	۱.۷۹۷,۲	۲.۷۰۴,۷	۳.۲۸۲,۷	۹.۱۱۲,۸	۱۲.۳۲۵,۷
رفاه و تأمین اجتماعی	۷.۳۱۴,۷	۱۰.۳۵۶,۳	۱۱.۳۵۱,۶	۱۲.۷۱۳,۸	۳۹.۹۶۶,۱
تربیت بدنی	۵۴۴,۱	۷۱۵,۷	۸۱۳,۸	۲.۴۸۶,۴	۴.۹۸۴,۸
جمع کل	۶۳.۱۷۱,۳	۸۱.۵۴۴,۳	۹۰.۹۹۴,۵	۱۲۱.۲۵۷,۶	۲۱۶.۴۰۰,۰
آموزش	۴۹/۳	۴۹/۶	۵۰/۰	۴۸/۴	۳۹/۷
فرهنگ و هنر، رسانه‌های جمعی و بهداشت و سلامت	۲/۸	۳/۳	۳/۶	۷/۵	۵/۷
رفاه و تأمین اجتماعی	۱۱/۶	۱۲/۷	۱۲/۵	۱۰/۵	۱۸/۵
تربیت بدنی	۰/۹	۰/۹	۰/۹	۲/۱	۲/۳
جمع کل	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
آموزش	-	۲۹/۹	۱۲/۳	۲۹/۱	۴۶/۴
فرهنگ و هنر، رسانه‌های جمعی و بهداشت و سلامت	-	۵۰/۵	۲۱/۴	۱۷۷/۶	۳۵/۳
رفاه و تأمین اجتماعی	-	۴۱/۶	۹/۶	۱۲/۰	۲۱۴/۴
تربیت بدنی	-	۲۲/۱	۱۰/۳	۲۷/۲	۹۱/۳
جمع کل	۰/۰	۲۹/۱	۱۱/۶	۲۳/۳	۷۸/۵

براساس آمار و ارقام صفحات قبل و نتایج بررسی‌ها و مطالعات صورت گرفته در سطح کلان همان‌طور که در ابتدا به آن اشاره گردید بیانگر این واقعیت است که برنامه‌های توسعه در سطح کلان در بخش آموزش و پرورش علاوه بر عدم بعد عملیاتی و شفاف هر یک از برنامه‌ها، فقدان یک دیدگاه کلان‌نگر می‌باشد تا بتواند ارتباط پسین و پیشین این بخش را در فرایند توسعه سایر بخش‌ها تعیین نماید. در الگوهای کلان‌نگر قضاوت اصلی بخش آموزش با سایر بخش‌ها این است که آموزش و پرورش به عنوان عنصر اساسی و پایه‌ای تشکیل‌دهنده سرمایه انسانی است. در این حالت نقش محوری در برنامه‌های کلان توسعه برای آموزش و پرورش به منظور تبیین ارتباط بین بخش‌ها و چگونگی تخصیص منابع صورت می‌پذیرد. به عبارت دقیق‌تر و کارشناسی، فلسفه دیدگاه نظری برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور باید بر مبنای سرمایه انسانی و الگوهای رشد درونزا بنا نهاده شود. در صورت چنین اقدامی محدودیت‌های منابع که در برنامه‌های توسعه یا بودجه‌بندی‌های سالانه که مانع ایجاد تحول بنیادی در آموزش و پرورش هستند، برطرف می‌شود. با انتخاب چنین الگویی در نهایت این بخش زیربنایی می‌تواند هم شرایط توسعه همه جانبه و پایدار کشور و هم خود به عنوان عامل توسعه برای ایفای نقش اساسی خود در توسعه منابع کافی در اختیار داشته باشد. تا زمانی که جایگاه واقعی آموزش و پرورش در برنامه‌های کلان توسعه تبیین نشود و در بودجه‌بندی‌های سالانه سهم واقعی آن مشخص و منابع مالی متناسب با فعالیت‌های کمی و کیفی تخصیص نیابد نه تنها توسعه متعادل و پایدار اتفاق نخواهد یافت بلکه چشم‌انداز بیست‌سالانه کشور نیز می‌بایست فراموشی سپرد.

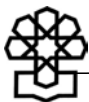
این شاخص که بیانگر سهم اعتبارات آموزش و پرورش در اعتبارات دولت را نشان می‌دهد در ادبیات نظری بخش مالی آموزش به عنوان تلاش مالی^۱ مطرح است. در حقیقت اهمیت و جایگاه بخش آموزش و پرورش در مقایسه سایر بخش‌هایی که از بودجه عمومی دولت استفاده می‌نمایند تبیین می‌نماید و به کمک این شاخص تا حدودی می‌توان جهت‌گیری‌های سیاست‌های کلان سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان را مشخص نمود و محوری بودن آموزش را در اقتصاد دانایی محور محاسبه نمود.

لازم به ذکر است که در صفحات قبلی از شاخص سهم بودجه آموزش و پرورش از تولید ناخالص داخلی در کشورها مطرح شد شاخص مزبور را نیز باید مورد توجه قرار داد.

()

در این بخش سعی خواهد شد به کمک برخی از نشانگرهای مالی وضعیت منابع مالی اختصاص یافته به نهاد آموزش و پرورش مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

1. ورودی‌ها و خروجی‌های هر نظام.

در این قسمت مهم‌ترین محدودیت در انتخاب و معرفی نشانگرها کمبود و نبود آمار و اطلاعات تفکیکی در سطح برنامه‌ای و منطقه‌ای است که در این گزارش به آن‌ها اشاره می‌گردد.

()

()

براساس این شاخص سهم اعتبارات هزینه‌ای یا تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و درآمد اختصاصی آموزش و پرورش از کل اعتبارات اختصاص یافته محاسبه و تبیین می‌گردد.

این نشانگر اعتبارات آموزش و پرورش را از نظر سهم اعتبارات متمرکز و غیرمتمرکز نشان می‌دهد بدین صورت که اعتبارات متمرکز شامل اعتبارات ردیف‌های ملی است و اعتبارات غیرمتمرکز نیز در برگیرنده کلیه اعتباراتی است که به استان‌ها اختصاص می‌یابد.

در سال ۱۳۸۲ سهم ردیف‌های ملی با حذف اعتبارات ردیف کسورات بازنشستگی (اضافه شدن آن به ردیف‌های وزارت رفاه) کاهش، قابل توجهی داشته است با مطالعه و بررسی که به عمل آمده به ترتیب علاوه بر کاهش تعداد ردیف‌های ملی و اعتبارات آن نیز رو به کاهش می‌باشد و با استانی شدن بودجه این امر قابل پیش‌بینی است. نکته حائز اهمیت درخصوص لایحه بودجه سال ۱۳۸۵ تعیین سهم بودجه هر یک از سازمان‌ها و دستگاه‌های استانی از کل بودجه استان به صورت متمرکز می‌باشد که این رقم توسط حوزه مرکزی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مشخص و تعیین گردید. این امر با اهداف استانی شدن بودجه مغایر می‌باشد.

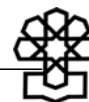
قبل از این‌که ارقام محاسبه شده این شاخص بیان شود به مسائل و مشکلات بودجه ردیف‌های ملی، به صورت فهرست‌وار اشاره می‌گردد.

۱. نبود الگو و ابزار کارآمد در نظارت بودجه ردیف‌های ملی

۲. عدم تخصیص صددرصد اعتبارات مصوب ردیف‌های ملی از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی. در صورت تأمین و تخصیص صددرصد بودجه در بسیاری موارد تخصیص صرف پرداخت حقوق می‌گردد.

۳. فقدان الگوی مناسب و بهینه توزیع اعتبارات بین برنامه‌ای و بین منطقه‌ای.

با توجه به کمبود منابع مالی و کسری‌های بودجه آموزش و پرورش محاسبه این شاخص خصوصاً در اعتبارات هزینه‌ای می‌تواند اطلاعات کلیدی و مفیدی را در اختیار برنامه‌ریزان و سیاستگذاران آموزش و پرورش قرار دهد. اگر میزان این شاخص بیش‌تر از ۱۰۰ درصد باشد نشان‌دهنده میزان کسری اعتبار تأمین شده می‌باشد و اگر میزان آن کم‌تر از ۱۰۰ درصد باشد بیانگر عدم تخصیص کامل بودجه مصوب می‌باشد که بیش‌تر در اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای صدق می‌کند. در صورتی که در اعتبارات هزینه‌ای به علت کسری بودجه هزینه‌های پرسنلی همواره این نسبت به اندازه کسری تأمین شده بیش از ۱۰۰ خواهد بود که در طول دهه

گذشته به طور متوسط بیش از ۲۵ درصد کسری در اعتبارات اختصاص یافته به این بخش زیربنایی مشاهده می‌شود و حتی در برخی سال‌ها این کسری بیش از ۵۰ درصد اعتبارات مصوب محاسبه گردیده است.

نکته قابل تذکر این‌که همواره کسری بودجه در سطح استان‌ها وجود دارد و تاکنون در سطح ستاد و بودجه مرکزی کسری بودجه وجود نداشته است.

از سال ۱۳۷۰ تا سال ۱۳۸۴ اعتبارات هزینه‌ای آموزش و پرورش به طور متوسط ۲۹ درصد مصوب و ۳۱/۲ درصد عملکرد رشد داشته و کسری اعتبارات تأمین شده نیز ۳۳/۲ درصد نسبت عملکرد به مصوب نیز ۱۲۶/۸ درصد بود، که بیانگر حدود ۲۷ درصد کسری اعتبارات در سال‌های مورد بررسی است. نسبت کسری به اعتبارات مصوب ۳۰ درصد و نسبت به عملکرد ۲۳ درصد بوده است که در سال ۱۳۷۵ نسبت عملکرد به ۱۵۲/۵ یعنی بیش از ۵۰ درصد کسری در اعتبارات آموزش و پرورش مشاهده می‌گردد.

این نارسایی‌ها و کسری ساختاری منابع مالی آثار منفی جبران‌ناپذیر بسیاری را بر نظام تعلیم و تربیت داشته است که به طور خلاصه می‌توان به موارد قابل توجه زیر اشاره نمود.

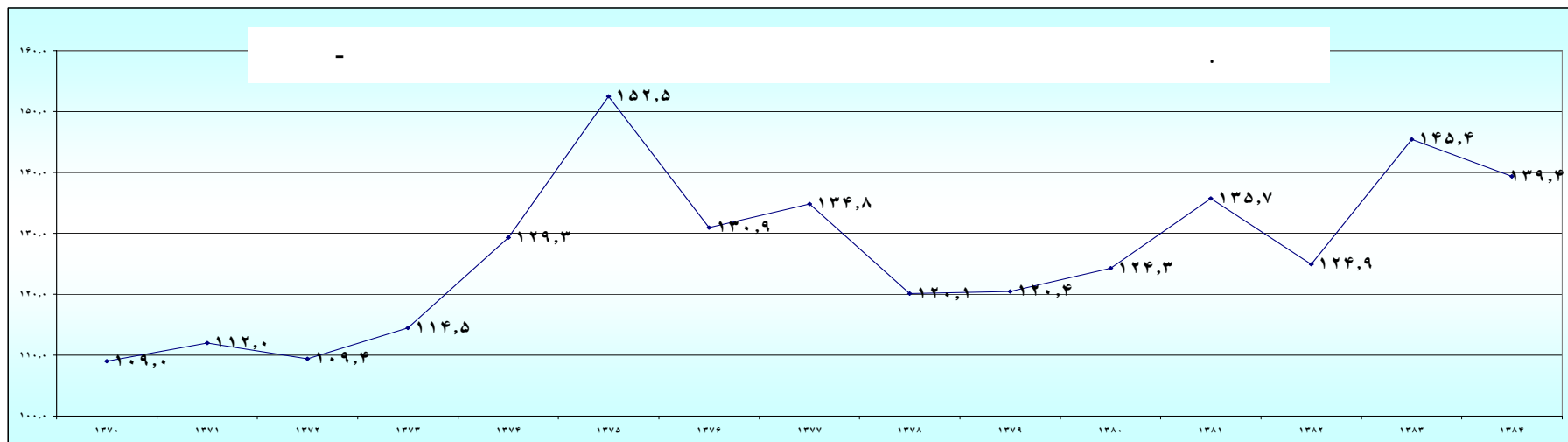
۱. کاهش انگیزه مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در فرایند تعلیم و تربیت یعنی معلمان و عموم کارکنان،

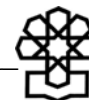
۲. عدم دستیابی به اهداف کیفی برنامه‌های توسعه و خصوصاً چشم‌انداز بیست ساله کشور،
 ۳. عدم استقبال از نوآوری‌های علمی و اصلاحات بنیادی در نظام آموزشی و پرورشی کشور،
 ۴. سهم قابل توجهی از وقت و تلاش مسئولان و مدیران صف و ستاد اختصاص به چگونگی تأمین کسری بودجه می‌گردد به عبارت روشن‌تر مدیران به جای این‌که به هدایت و رهبری امور اصلی و به‌کارگیری شیوه‌های مدیریت بهینه منابع و افزایش کیفیت ستانده آموزشی بپردازند تبدیل به مدیران تدارکاتی و هزینه‌ای شده‌اند و دغدغه‌های اصلی نظام تعلیم و تربیت که کارایی و اثربخشی و بهبود سیستم آن میباشد جایگزین نگرانی‌های کسری بودجه بیش از ۳۰ درصدی شده و جالب توجه این است که هر سال این کسری‌ها در پایان ماه فروردین و اردیبهشت ماه پس از صرف کلی وقت و انرژی مدیران و مسئولان پرداخت می‌گردد،
 ۵. رشد و ترویج شیوه‌ها یا روش‌های ناموجه در تأمین منابع مالی به ویژه در سطح مدارس و گرایش به سمت فرار از مقررات ناکارآمد،
 ۶. کاهش سهم هزینه‌های غیرپرسنلی.
- با نگاهی به جدول صفحه بعد بیش‌تر می‌توان بسیاری از واقعیت‌های نظام تعلیم و تربیت را بدون توضیح مشخص و تبیین نمود.

(میلیارد ریال)

۴۰.۳۶۲	۳۲.۰۶۱	۲۹.۴۳۰	۲۲.۱۶۰	۱۷.۴۲۶	۱۴.۴۸۸	۱۰.۲۶۴	۸.۱۱۰	۷.۳۴۵	۴.۵۰۳	۳.۲۳۶	۲.۲۳۲	۲.۹۹۶	۲.۱۹۷	۱.۱۸۶	۲۸,۹	اعتبارات مصوب
۵۶.۲۴۵	۴۶.۶۲۳	۳۶.۷۶۹	۳۰.۰۷۴	۲۱.۶۶۱	۱۷.۴۴۹	۱۲.۳۳۷	۱۰.۹۳۵	۹.۶۱۷	۶.۸۶۷	۴.۱۸۵	۲.۵۵۵	۳.۲۷۷	۲.۴۶۰	۱.۲۹۳	۳۱,۲	عملکرد اعتبارات
۲۱.۵۰۰	۱۵.۸۰۴	۶.۷۳۳	۸.۵۳۷	۱.۵۸۴	۸۳۵	۲.۳۶۸	۲.۷۹۶	۲.۸۳۵	۲.۶۸۶	۱.۱۰۰	۶۲۰	۳۶۲	۲۱۵	۴۰۰	۳۳,۲	کسری اعتبار تامین شده
(درصد)																
۱۳۹/۴	۱۴۵/۴	۱۲۴/۹	۱۳۵/۷	۱۲۴/۳	۱۲۰/۴	۱۲۰/۱	۱۳۴/۸	۱۳۰/۹	۱۵۲/۵	۱۲۹/۳	۱۱۴/۵	۱۰۹/۴	۱۱۲/۰	۱۰۹/۰	۱۲۶/۸	نسبت عملکرد به مصوب
۵۳/۳	۴۹/۳	۲۲/۹	۳۸/۵	۹/۱	۵/۸	۲۳/۱	۳۴/۵	۳۸/۶	۵۹/۷	۳۴/۰	۲۷/۸	۱۲/۱	۹/۸	۳۳/۷	۳۰/۱	نسبت کسری به مصوب
۲۸/۲	۳۳/۹	۱۸/۳	۲۸/۴	۷/۳	۴/۸	۱۹/۲	۲۵/۶	۲۹/۵	۲۹/۱	۲۶/۳	۲۴/۳	۱۱/۰	۸/۷	۳۰/۹	۲۳/۰	نسبت کسری به عملکرد

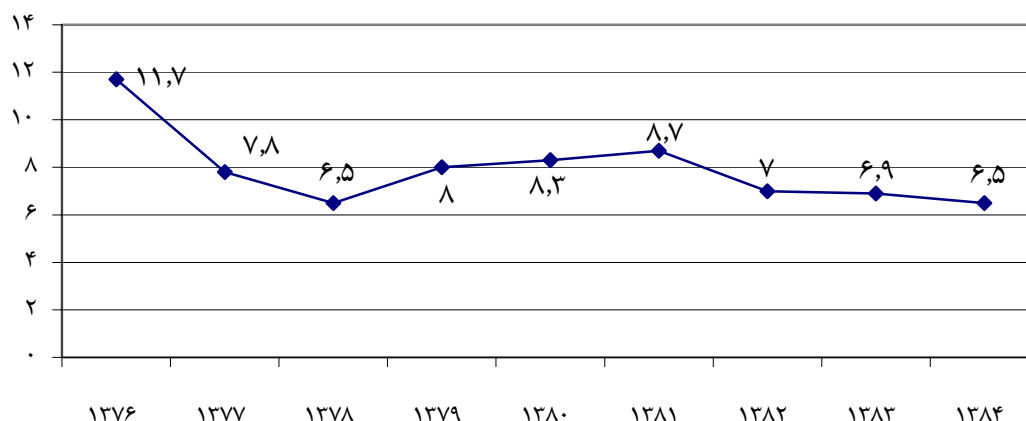
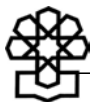
این شاخص از تقسیم اعتبارات غیرپرسنلی به کل اعتبارات هزینه‌ای محاسبه می‌گردد. افزایش تخصیص اعتبارات غیرپرسنلی اولاً به منظور ایجاد محیط مناسب و شاداب برای دانش‌آموزان ابتدایی تا آن‌ها بتوانند در این محیط سالم همراه با بازی و تفریح به یادگیری بپردازند و از طرف دیگر با افزایش سرانه‌ها و تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی و ... برای دانش‌آموزان راهنمایی و متوسطه محیطی دلپذیر و جذاب جهت انجام فعالیت‌های عملی و کسب مهارت‌های زندگی و اجتماعی فراهم گردد.

با توجه به این مهم، این شاخص در نظام تعلیم و تربیت خصوصاً در بخش مالی آموزش و پرورش از اهمیت بسیاری برخوردار است. میزان این شاخص در کشورهای پیشرفته بین ۳۰ تا ۴۰ درصد است در صورتی که در ایران حدود ۸ درصد از اعتبارات هزینه‌ای اختصاص یافته به آموزش و پرورش، مربوط به اعتبارات غیرپرسنلی است و حتی در برخی از استان‌ها این سهم به کم‌تر از ۵ درصد نیز کاهش یافته است. (جدول ۷)

۱۱/۷	۱۱۳۷/۵	۹۷۱۲/۹	۱۳۷۶
۷/۸	۸۹۴/۶	۱۱۴۲۶/۵	۱۳۷۷
۶/۵	۸۸۶/۸	۱۳۶۰۴/۷	۱۳۷۸
۸	۱۴۰۴/۳	۱۷۴۴۹/۳	۱۳۷۹
۵/۳	۱۷۹۲/۸	۲۱۶۶۰/۹	۱۳۸۰
۸/۷	۲۶۰۸	۳۰۰۷۴/۲	۱۳۸۱
۷	۲۵۸۸/۱	۳۶۷۶۹/۲	۱۳۸۲
۶/۹	۳۲۲۸/۵	۴۶۷۸۳/۴	۱۳۸۳
۶/۵	۳۷۱۶/۶	۵۷۱۷۹/۴	*۱۳۸۴

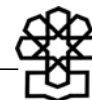
* برآوردی

مأخذ: گزارش عملکرد اعتبارات هزینه‌ای وزارت آموزش و پرورش، دفتر برنامه‌ریزی و بودجه.

اعتبارات هزینه‌ای تملک دارایی‌های سرمایه‌ای آموزش و پرورش ملی و استانی در قالب برنامه‌های آموزش ابتدایی، آموزش راهنمایی تحصیلی، آموزش متوسطه، امور تربیتی و پرورشی، عملیات کمک آموزشی، خدمات اداری یا پشتیبانی فعالیت‌های آموزشی، تحقیقات فرهنگی و آموزشی و ... توزیع، تخصیص و هزینه می‌شود. لذا برای سیاستگذاران و برنامه‌ریزان بخش مالی اطلاع از ترکیب اعتبارات برنامه‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. برای محاسبه این شاخص باید به سؤالات زیر پاسخ داده شود؟ آیا سهم بودجه برنامه آموزش ابتدایی متناسب با سهم و تعداد دانش‌آموزان ابتدایی استان یا کل کشور می‌باشد؟ آیا می‌توان بودجه را به سمت برنامه آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای با توجه به بیکاری بالای استان هدایت نمود؟ آیا با توجه به عدم پوشش تحصیلی ۱۰۰ درصد استان اعتبارات هزینه‌ای برنامه‌های آموزشی افزایش دارد؟ چگونه می‌توان اعتبارات هزینه‌ای را متناسب با جایگاه، اشتغال، امور تربیتی و پرورشی و ... توزیع نمود. بنابراین محاسبه این شاخص می‌تواند اطلاعات مدیریتی مفیدی را در اختیار نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی و تصمیم‌گیرندگان بودجه آموزش و پرورش استان‌ها قرار دهد که از تقسیم اعتبارات هر برنامه بر کل اعتبارات کشور یا استان قابل محاسبه است.

به عنوان مثال برای بررسی و احیا فعالیت‌های پرورشی یا (معاونت پرورشی) اولین نکته‌ای که به ذهن یک تحلیل‌گر مالی خواهد رسید در این زمینه سهم اعتبارات این ردیف یا برنامه امور تربیتی از کل بودجه جاری است. براساس آمار استخراج شده و مطالعه انجام شده این برنامه در سال ۱۳۶۲ وارد بودجه جاری آموزش و پرورش مبلغ ۸/۳ میلیارد ریال اعتبار منظور شده است که حدود ۲ درصد از کل بودجه را به خود اختصاص داده است و از آن سال تا سال ۱۳۷۴ به رقم ۳/۹۶ درصد افزایش یافته از این سال تاکنون همواره سهم اعتبار برنامه امور پرورشی و از کل بودجه جاری کاسته شده است که در سال ۱۳۸۳ این رقم به کم‌تر از یک درصد یعنی ۰/۷۲ درصد

کاهش یافته است. بنابراین به کمک این شاخص می‌توان اهمیت و جایگاه هر برنامه را در کل بودجه مشخص نمود که در سال‌های ادغام فعالیت‌های پرورشی و آموزشی این رقم از سال ۱۳۸۰ کاهش قابل توجهی داشته است. (جدول ۸)

()

()	()	()	()
۲	۸/۳	۴۱۰	۱۳۶۲
۲/۳	۱۲/۳	۵۵۱٫۵	۱۳۶۵
۲/۸	۲۱/۹	۷۸۵٫۱	۱۳۶۸
۳/۳	۴۲/۹	۱۲۹۳	۱۳۷۰
۳/۵۸	۱۳۰٫۸	۳٫۶۵۱٫۸	۱۳۷۳
۳/۹۶	۱۸۴٫۶	۴٫۶۶۴٫۹	۱۳۷۴
۳/۸۴	۳۰۵٫۹	۷٫۹۷۳٫۰	۱۳۷۵
۳/۸۳	۴۰۷٫۴	۱۰٫۶۳۴٫۵	۱۳۷۶
۳/۷۵	۴۶۶٫۳	۱۲٫۴۳۹٫۰	۱۳۷۷
۳/۳۳	۵۱۱٫۴	۱۵٫۳۵۸٫۵	۱۳۷۸
۳/۲۳	۶۳۳٫۰	۱۹٫۵۹۱٫۰	۱۳۷۹
۱/۵۸	۳۸۴٫۵	۲۴٫۳۸۲٫۸	۱۳۸۰
۰/۹۹	۳۳۳٫۳	۳۳٫۸۰۱٫۴	۱۳۸۱
۰/۹۵	۳۹۴٫۷	۴۱٫۷۵۳٫۵	۱۳۸۲
۰/۷۲	۳۷۵٫۶	۵۱٫۸۳۲٫۰	۱۳۸۳

مهم‌ترین پارامتر در تعیین و مقایسه بودجه بخش آموزش و پرورش تعداد دانش‌آموز است برای این‌که ستانده نظام تعلیم و تربیت دانش‌آموختگان یا فارغ‌التحصیلان و در کل دانش‌آموز می‌باشد. به طوری که در برآورد اعتبارات و توابع هزینه آموزش و پرورش در سطح برنامه‌ای و یا منطقه‌ای و حتی آموزشگاهی بدون توجه به تعداد دانش‌آموزان امکان‌پذیر نخواهد بود. با استفاده از این شاخص می‌توان متوسط هزینه هر دانش‌آموز در دوره تحصیلی یا منطقه، استان محاسبه کرد و مقایسه بین برنامه‌ای و منطقه‌ای و استانی را به کمک این شاخص می‌توان انجام داد بدین صورت که ابتدا میزان اعتبار یا هزینه هر برنامه یا منطقه یا استان را به تعداد دانش‌آموز تقسیم نمود. و نتیجه متوسط هزینه را با یکدیگر مقایسه نمود. به عنوان مثال سرانه برنامه‌های آموزشی ابتدایی، راهنمایی تحصیلی، متوسطه عمومی و فنی و حرفه‌ای از تقسیم کل هزینه‌های آموزشی ابتدایی، راهنمایی تحصیلی، متوسطه عمومی و فنی و حرفه‌ای بر تعداد دانش‌آموزان دوره‌های تحصیلی متناظر به دست می‌آید. یا سرانه‌های پرسنلی، غیرپرسنلی و... شاخص‌های هستند که از تقسیم

هزینه‌های هر یک از عناوین هزینه با برنامه بر تعداد دانش‌آموزان مورد نظر به دست می‌آید که در زیر برخی از شاخص‌ها در حالت کلی محاسبه شده است.

گرچه این شاخص نیز به نوعی در گروه شاخص‌های سرانه دانش‌آموزی قرار دارد. از آنجایی که اعتبارات سرانه واحدهای آموزشی تنها اعتباراتی است که مستقیماً در اختیار مدارس قرار می‌گیرد و مدیر آموزشگاه می‌تواند هزینه نماید. با توجه به این مهم به عنوان شاخص از سرانه دانش‌آموزی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

این شاخص از تقسیم اعتبارات سرانه واحدهای آموزشی یا اعتبارات فصل پنجم هزینه بر تعداد دانش‌آموز محاسبه می‌گردد. که در این بخش سهم اعتبارات سرانه واحدهای آموزشی از کل اعتبارات هزینه‌ای و سرانه واحدهای آموزشی به صورت نمودار زیر محاسبه می‌گردد.

براساس آمار و اطلاعات موجود در سیستم پرسنلی آموزش و پرورش. میانگین درآمد مستخدمین در آموزش و پرورش (بدون مستخدمین روزمزد و معلمان وظیفه) در تیر ماه ۱۳۸۴ برابر احکام استخدامی به شرح زیر می‌باشد:

- میانگین درآمد کل مستخدمین (استان‌ها و حوزه ستادی) ۲۷۸۰۰۰ ریال
- میانگین درآمد مستخدمین در حوزه ستادی ۲۲۳۸۰۰۰ ریال
- میانگین حداکثر درآمد در بین استان‌ها - استان بوشهر ۳۱۱۹۰۰۰ ریال
- میانگین حداقل درآمد در بین استان‌ها - شهر تهران ۲۵۱۸۰۰۰ ریال

درآمد مستخدمین آموزش و پرورش و میانگین‌های اعلام شده در فوق از عناوین زیر حاصل شده است.

- «حقوق مبنا»، «افزایش سنواتی»، «فوق‌العاده شغل»، «سایر مزایا»، «عائله‌مندی»، «حق اولاد»،
- «هزینه مسکن»، «حق سرپرستی و مسئولیت»، «فوق‌العاده سه‌گانه»، «جذب مشاغل ویژه و مدیران»،
- «فوق‌العاده جذب مناطق محروم» و «فوق‌العاده‌های سختی کار و برجسته». (جدول ۹ ملاحظه شود)

۳,۱۱۹	۱۴,۸۷۱	۴۶,۳۸۳,۳۹۷	۱,۶۱۹	۴۹۳,۵۱۰	۱,۰۷۵,۳۸۳	۱۹,۳۴۲,۸۵۴	۵,۸۹۳,۸۴۸	۱۹,۱۸۷	۱,۷۰۰	۳۸۴,۳۵۷	۸۹۵,۶۹۲	۲۴۵,۸۸۱	۷,۹۳۸,۱۳۹	۲,۲۲۷,۸۲۵	۷,۸۶۳,۴۰۲	بوشهر
۲,۹۹۰	۲۴,۵۴۴	۷۳,۳۷۹,۰۵۹	۲,۵۵۸	۶۹۳,۸۳۲	۱,۸۶۸,۳۰۲	۳۰,۴۶۰,۶۳۴	۸,۶۳۹,۷۰۱	۳۵,۳۸۱	۲,۷۸۱	۶۱۷,۶۹۰	۱,۳۸۰,۴۱۸	۵۴۳,۶۰۵	۱۲,۳۲۵,۴۱۶	۳,۲۹۳,۵۰۶	۱۳,۵۱۵,۲۳۵	سیستان و بلوچستان
۲,۹۸۸	۱۴,۳۱۵	۴۲,۷۷۴,۰۸۷	۱,۶۶۷	۴۸۹,۶۷۳	۱,۴۲۲,۲۰۵	۱۸,۷۴۸,۳۵۴	۲,۷۳۵,۱۲۲	۲۴,۵۷۰	۱,۵۳۵	۴۹۵,۰۰۶	۱,۰۶۲,۷۹۷	۲۰۴,۴۱۲	۷,۶۹۶,۵۱۲	۲,۲۸۲,۹۲۷	۷,۶۰۹,۴۰۷	کهگیلویه و بویراحمد
۲,۹۸۵	۵۵,۶۶۲	۱۶۶,۱۲۸,۱۱۰	۵,۷۹۲	۱,۷۹۴,۶۰۳	۴,۳۰۶,۹۰۹	۶۹,۷۹۷,۲۷۲	۱۸,۶۹۶,۸۰۸	۷۶,۷۵۷	۶,۳۱۴	۱,۱۷۷,۷۴۷	۲,۸۸۶,۴۹۷	۷۹۹,۵۹۳	۲۹,۰۲۹,۵۴۸	۷,۷۴۰,۷۶۶	۲۹,۸۲۹,۵۰۴	خوزستان
۲,۹۵۸	۱۸,۳۳۴	۵۴,۲۲۹,۵۴۳	۱,۷۵۱	۵۱۰,۰۶۳	۱,۱۲۸,۱۹۰	۲۲,۵۶۲,۳۹۰	۶,۹۱۹,۲۸۷	۲۶,۷۹۷	۵,۸۰۹	۳۶۶,۶۰۳	۹۵۶,۵۰۳	۲۴۶,۵۰۷	۸,۸۸۲,۲۲۷	۲,۱۲۹,۳۹۵	۱۰,۴۹۴,۰۲۱	هرمزگان
۲,۹۰۷	۱۲,۴۶۳	۳۶,۲۲۵,۱۳۱	۱,۶۳۴	۴۲۷,۴۳۱	۸۵۴,۸۶۳	۱۶,۲۴۰,۵۲۵	۲,۲۲۲,۱۵۴	۱۵,۶۶۳	۱,۵۱۱	۳۱۴,۰۷۸	۷۵۴,۴۰۵	۱۶۸,۲۶۳	۶,۶۱۳,۶۱۱	۲,۰۶۶,۹۳۶	۶,۵۴۴,۰۵۷	ایلام
۲,۸۹۳	۱۸,۶۱۹	۵۳,۸۶۵,۸۸۳	۲,۲۰۳	۶۸۷,۲۲۸	۷۱۷,۷۷۳	۲۴,۹۷۸,۷۸۷	۲,۶۲۳,۲۸۵	۲۳,۶۴۳	۴,۲۰۷	۴۴۴,۶۶۲	۱,۰۶۴,۳۲۶	۳۳۹,۳۶۰	۱۰,۴۲۰,۸۶۲	۳,۱۶۰,۲۰۶	۹,۳۹۹,۴۴۱	یزد
۲,۸۷۹	۶۹,۸۳۹	۲۰۱,۰۸۵,۵۰۷	۸,۳۵۴	۲,۴۸۳,۳۱۴	۴,۳۹۳,۳۸۰	۹۰,۹۳۵,۵۲۱	۸,۷۸۴,۶۴۵	۱۰۰,۱۵۵	۳۷,۶۵۳	۱,۷۰۰,۰۵۹	۴,۰۵۹,۰۶۱	۴,۰۴۶,۲۹۲	۳۷,۶۱۴,۵۷۳	۱۱,۱۴۶,۹۶۷	۳۵,۷۷۵,۶۳۳	فارس
۲,۸۷۷	۱۰,۶۴۸	۳۰,۶۳۹,۳۹۷	۱,۲۸۸	۳۶۱,۱۷۰	۸۰۳,۱۲۸	۱۳,۷۵۷,۵۸۸	۱,۷۹۵,۷۷۴	۱۶,۵۴۰	۶,۱۲۵	۲۶۷,۰۹۶	۶۱۵,۰۸۴	۱۵۸,۲۶۳	۵,۷۸۶,۹۴۳	۱,۶۲۹,۲۷۳	۵,۴۴۱,۱۲۵	خراسان جنوبی
۲,۸۶۱	۵۱,۶۱۷	۱۴۷,۶۶۴,۸۳۹	۷,۳۸۴	۱,۹۸۳,۵۴۹	۳,۲۷۲,۳۸۴	۶۸,۶۴۸,۴۴۲	۳,۹۲۵,۴۳۷	۶۰,۶۳۵	۱۱,۰۱۸	۱,۳۰۴,۳۹۳	۳,۲۰۰,۰۱۲	۱,۵۴۰,۶۷۹	۲۹,۰۶۰,۶۹۰	۸,۷۵۷,۸۱۳	۲۵,۸۹۲,۶۰۲	مازندران
۲,۸۴۹	۲۰,۱۳۵	۵۷,۳۶۷,۱۳۸	۲,۳۴۳	۶۵۶,۸۸۲	۱,۴۸۸,۶۲۳	۲۵,۷۵۶,۲۸۱	۲,۳۳۴,۷۱۷	۲۷,۸۲۷	۳,۷۵۱	۵۲۴,۳۸۹	۱,۲۹۴,۰۴۰	۱,۴۰۰,۴۴۶	۱۰,۵۰۵,۰۰۲	۲,۸۷۵,۳۹۴	۱۰,۴۹۷,۴۴۳	اردبیل
۲,۸۳۹	۳۷,۲۸۸	۱۰۵,۸۴۴,۰۸۹	۳,۹۸۹	۱,۲۲۸,۹۶۳	۳,۱۸۵,۱۱۴	۴۷,۳۲۳,۶۳۳	۴,۸۸۹,۳۴۳	۵۲,۲۲۷	۹,۶۰۵	۸۷۶,۹۰۷	۲,۲۶۹,۲۴۵	۱,۱۰۷,۷۶۳	۱۹,۸۹۰,۱۶۳	۵,۷۳۴,۲۹۳	۱۹,۲۷۲,۸۴۴	آذربایجان غربی
۲,۸۳۵	۲۵,۶۵۵	۷۲,۷۴۴,۴۷۹	۳,۰۹۴	۸۶۸,۹۶۰	۲,۱۸۱,۱۲۰	۳۲,۹۰۰,۹۰۳	۲,۷۷۴,۶۲۹	۳۳,۷۲۶	۷,۲۲۳	۷۳۶,۳۴۱	۱,۶۷۴,۱۳۸	۴۶۲,۳۳۲	۱۳,۹۷۶,۳۶۱	۴,۰۸۸,۸۸۲	۱۳,۰۳۶,۷۷۰	گلستان
۲,۸۳۱	۴۴,۳۶۵	۱۲۵,۶۰۶,۹۹۰	۴,۴۶۱	۱,۵۶۵,۶۱۵	۲,۹۷۶,۳۳۴	۵۵,۵۰۸,۱۹۴	۸,۲۳۴,۲۰۵	۵۹,۵۹۳	۱۰,۶۶۵	۹۵۰,۰۰۵	۲,۱۸۶,۹۹۳	۸۳۵,۷۳۲	۲۲,۹۱۷,۷۳۱	۶,۴۸۴,۳۹۲	۲۳,۸۷۳,۱۷۰	کرمان
۲,۸۱۷	۹,۷۵۳	۲۷,۴۶۹,۴۱۲	۱,۳۱۱	۳۶۸,۳۲۹	۳۳۵,۱۸۰	۱۳,۰۰۶,۱۴۹	۹۲۲,۴۱۱	۱۲,۰۷۴	۳,۴۴۸	۱۹۴,۸۸۸	۴۹۷,۵۰۰	۱۶۳,۱۲۷	۵,۳۴۸,۶۹۴	۱,۶۲۱,۰۵۸	۴,۹۹۵,۲۴۳	سمنان
۲,۸۱۴	۲۹,۲۹۸	۸۲,۴۲۷,۳۳۰	۳,۵۷۱	۹۷۷,۴۶۰	۱,۷۴۲,۰۹۱	۳۷,۵۱۰,۳۶۰	۳,۳۲۸,۸۳۰	۴۳,۶۰۵	۱۲,۰۲۲	۶۵۴,۶۶۶	۱,۷۱۱,۳۲۵	۱,۴۲۷,۰۳۴	۱۵,۳۴۵,۳۷۱	۴,۵۰۶,۸۳۱	۱۵,۱۷۴,۰۶۴	کرمانشاه
۲,۸۰۹	۲۹,۴۳۰	۸۲,۶۵۵,۹۲۳	۳,۲۸۱	۹۵۴,۶۳۳	۱,۹۶۶,۳۴۳	۳۷,۳۵۱,۳۴۳	۳,۵۶۵,۸۱۹	۴۲,۶۶۹	۹,۶۸۴	۷۲۵,۶۳۸	۱,۷۶۶,۱۳۴	۸۹۷,۸۸۰	۱۵,۴۴۵,۱۰۸	۴,۲۷۶,۸۸۵	۱۵,۶۵۰,۵۰۶	لرستان

:	
<p>درباره لایحه بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور (۳۱): نشانگرهای بخش مالی آموزش و پرورش</p> <p>Report Title: Analysing Revenues in Budget Bill 2006-7: Financial Sector of Education Analysis</p>	
<p>مطالعات فرهنگی : حمید صراف : کورش بزرگی : کمیسیون آموزش و تحقیقات : صمد برزویان</p>	
<p>:</p> <p>تلاش ملی (National effort)</p>	
<p>:</p>	
<p>۱. لایحه بودجه ۱۳۸۵. ۲. قانون بودجه سالهای ۱۳۷۶-۱۳۸۴. ۳. گزارش عملکرد اعتبارات وزارت آموزش و پرورش، دفتر برنامه‌ریزی و بودجه.</p>	